مجله علمی پژوهش درمدیریت ومطالعات اجتماعی، شماره ۲۲ ، زمستان ۱۳۹۹جلد۳، ص ۳۰-۲۰
http://www.jmss.ir

تدریس آنلاین و تحولات مدیریت مدرسه و کلاس ها

مجله علمی پژوهش درمدیریت ومطالعات اجتماعی (سال ششم)
شماره ۲۲ / زمستان ۱۳۹۹ / ص ۳۰-۲۰

محمد الماسی [۱]، مهنوش عابدینی [۲]

[۱] دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی، گروه علوم تربیتی، مرکز آموزش بین الملل واحد علوم تحقیقات، دانشگاه ازاد اسلامی قشم، ایران.
[۲] استادیار دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

نویسنده مسئول:
محمد الماسی

چکیده

عصر اخیر دوره الکترونیک و حرکت به سمت و سوی دیجیتال شدن در هر زمینه ای است و آموزش نیز از این بحث جدا نیست. آنلاین شدن بخش زیادی از آموزش ملاحظات خاصی را موجب گردیده است و یکی از مهمترین این موارد الگوی مدیریت در شرایط کنونی است. در همین راستا این تحقیق به بررسی تدریس آنلاین و تحولات مدیریت مدرسه و کلاس ها پرداخت. روش این پژوهش مبتنی بر مطالعه کتابخانه با رویکرد اجرایی تحلیل محتوا از پژوهش موجود در این حوزه بود که با بررسی نهایی در این بخش ۱۲ پژوهش وارد مطالعه شدند. بررسی تحلیلی در این زمینه نشان داد که از بررسی های مدیریت در تدریس آنلاین ۳۹ کد باز شناسایی شد که با مقوله بندی و محور بندی حول مقوله مهمتر ۱۴ مضمون استخراج و با تخصصی و محوری تر کردن مضمون ها ۵ تم نهایی شناسایی شد. یافته ها حاصل از تحلیل محتوا در این حوزه نشان داد بر اساس تکرار کد و تعداد کدهای اصلی حول هر محور شناسایی شده در مدیریت در آموزش آنلاین؛ انعطاف پذیری، زیر ساخت سازی، صلاحیت حرفه ای مدیریت، توانایی مدیریت کلی و ایجاد نظام ارزشیابی و اصلاح مهمترین مفاهیم در ارتباط با مدیریت کلاس مدرسه و کلاس در آموزش مجازی می باشد. که بر این اساس لازم است با ایجاد تغییرات و زیر ساخت ها و غنی سازی آن؛ و استفاده از مدیران خبره و انعطاف پذیر بر حسب شرایط؛ کیفیت در این سیستم را افزایش و زمینه بالا بردن بهره وری فراهم گردد.

کلید واژه: آموزش آنلاین، مدیریت مدرسه، مدیریت آموزش الکترونیک، صلاحیت حرفه ای

مقدمه

امروزه در هر سازمانی، بحث به‌کارگیری فناوری اطلاعات و سیستم‌های اطلاعاتی مطرح و همه جا از سودمندی یا ضرورت استفاده از رایانه سخن در میان است. به همین سبب، مدیران همواره در خصوص صرف هزینه یا سرمایه‌گذاری برای به‌کارگیری فناوری اطلاعات در سازمان خود منجر به تصمیم گیری های اساسس هستند، طبیعی است، فناوری به عنوان یک راه با صرفه تر در برابر روش‌های سنتی اهمیت پیدا می کند؛ به همین خاطر مدیران باید بدانند کاربرد سیستم فناوری اطلاعات در سازمان به چه میزان مفید و اثربخش است(کایندزروم[1] و همکاران، ۲۰۱۴). به عبارت دیگر، فناوری اطلاعات بر شاخص‌هایی تأثیر می‌گذارد که همگی از شروط اولیه موفقیت برای سازمان‌های امروزی به شمار می‌روند(ریاسی[2] ، ۲۰۱۵).

استفاده از فناوری اطلاعات، در کنار سیستم‌های اطلاعاتی متنوعی که برای نیازهای مختلف طراحی می‌گردد، گسترش یافته است. فناوری اطلاعات مدیران را قادر می سازد تا با سازمان، محیط و یکدیگر ارتباط بیشتر و بهتری برقرار کنند. مشارکت بیشتر در تصمیم‌گیری، افزایش سرعت تصمیم‌گیری، افزایش سرعت شناسایی مسائل، کاهش ارتفاع هرم سازمان، بهبود هماهنگی و افزایش کارکنان متخصص، تنها برخی از تأثیراتی هستند که فناوری اطلاعات و سیستم‌های اطلاعاتی بر برخی از سازمانها می گذارند گسترش و نفوذ هر فناوری بستگی به چند عامل نظیر منافع بالقوه فناوری، ظرفیت جذب بنگاه‌ها دارد. منافع بالقوه نه تنها به تولیدکنندگان کالاها و خدمات می‌رسد که از فناوری جدید استفاده می‌کنند، بلکه مصرف‌کنندگان آن کالاها و خدمات نیز از آن بهره‌مند می‌شوند. پذیرش فناوری کسب و کار الکترونیک تابعی ازچندین عامل است. این عوامل در اکثر مواقع اثر تقویت‌کننده دو جانبه‌ای (متقابلی) بر یکدیگر دارند و این تحقیق معطوف به نگاه آموزشی این مساله و ضرورت های مدیریتی در این حوزه است(صالح و همکاران، ۲۰۰۴).

مبانی نظری

فناوری و الگوی الکترونیک فقط مربوط به بخش تجارت نیست و امروزه فناوری اطلاعات و ارتباطات، الگوی فکری آموزش را دگرگون و مدل‌های موجود آموزشی را غنی‌تر کرده و شیوه‌های جدیدی نیز ایجاد می‌کند. این مدل‌ها ویژگی‌های آموزش مبتنی بر فناوری را به اشتراک می‌گذارند و شیوه‌های جدید آموزش و یادگیری را پیشنهاد می‌کنند که در آن یادگیرنده نقش فعالی داشته و بر یادگیری خودراهبر، مستقل، انعطاف پذیر و تعامل‌کننده تاکید دارد (فرج‌اللهی و ظریف‌صانعی، ۱۳۸۸).

اگر تا دیروز آموزش تنها از معلمان و مربیان سود می‌برد و کتاب به عنوان اصلی‌ترین منبع اطلاعاتی در امر آموزش محسوب می‌شد، امروزه آموزش با ابزارها و محیط‌های جدید ارتباطی روبرو شده است. پیشرفت‌های اخیر در صنعت رایانه و اطلاع‌رسانی، ورود و ظهور شبکه‌های اطلاع‌رسانی ملی، بین‌المللی و به ویژه اینترنت چندرسانه‌ها، فناوری‌های ارتباطی، ابزارها و روش‌های جدید را پیش روی طرحان، برنامه‌ریزان، مدیران و مجریان برنامه‌های آموزشی قرار داده است (کیا، ۱۳۸۸).از آنجا که برنامه‌ی درسی به عنوان محور فعالیت‌های آموزشی و یکی از مهم‌ترین عوامل در تحقق اهداف یاددهی یادگیری جایگاه بسیار مهمی دارد لذا باید با توجه به تغییر و تحولات فناورانه بتواند پاسخگوی نیازهای جامعه مورد نظر باشد (کوستا، ۲۰۱۰).

با توجه به رشد جامعه جهانی امروزه جامعه نیازمند الگوهای نوین و خلاق آموزشی است تا دانش آموزان و دانشجویان را برای مقابله با بحران های زندگی و بهره گیری از فرصت ها و توانایی ها و خلاقیت های خویش آماده سازد بکارگیری تکنولوژی و نو آوری نه تنها معطوف به بازار تجاری و رقابتی که پیشرفت و موفقیت های علمی چون علوم پزشکی را نیز شامل می شود(گراوند[3]، ۲۰۱۶) و عامل زمینه ساز در پیشرفت از قبل تعیین شده حتی در بخش های کلان چون کارکردهای دولت است(کاندا[4] و همکاران، ۲۰۱۵). در همین زمینه آموزش به عنوان عامل اصلی تربیتی و آموزشی عاملی مهم در تدوین سیاست نظام های مختلف و عوامل مرتبط با آن می باشد(لیلیان[5]،۲۰۱۶) و بکارگیری پیشرفت و نو آوری در آن با توجه به رشد جهانی اهمیت دارد. یکی از رویکردهای نوین آموزشی در سال های اخیر، بکارگیری آموزش مجازی بدون نیاز به حضور مستقیم فراگیر و آموزش دهنده در محیط آموزشی است که در چند ماه اخیر به سبب شیوع ویروس کرونا و فراگیری بسیار بالا آن و تعطیلی مراکز آموزش حضوری از اهمیتی چند برابر برخوردار شده است(وینر[6]،۲۰۲۰). در ذکر اهمیت این مساله فقط در کشور چین کمتر از سه ماه ۲۵۰۰۰ آموزش آنلاین جدید بکار گرفته شده است (سان[7] و همکاران،۲۰۲۰). آموزش

---

[1] Kindström
[2] Riasi
[3] Garavand
[4] Kanda
[5] Lilian
[6] Viner
[7] Sun

مجازی علی رغم اثرات مثبتی که دارد دارای محدودیت های بسیاری نیز هست و از جمله خلا یک ارتباط مستقیم و حضوری و دریافت فیدبک های کلاس در چارچوب آن می باشد که هماهنگی و گاها اثر بخشی آموزش در این زمینه را با مشکل و عوامل منفی در این زمینه رو به رو می کند در زمینه اثر بخشی این دوره و هر دوره آموزشی معلمان، ساختار و عوامل پیرامونی بسیاری درگیر می باشند(اولوسلو[8] و هکاران،۲۰۱۶)،

در همین زمینه پاندمی کرونا، مشکلات زیادی بر تمام شاخص های جامعه از جمله سلامت مردم تحمیل کرد، اما منجر به شکوفایی برخی قابلیت‌ها در کشور شد که از جمله آن می‌توان به فراگیر شدن و رونق یافتن آموزش مجازی در سراسر کشور اشاره کرد. به نظر می رسد که آموزش مجازی در کشور ما وارد یک فاز جدیدی شده و توجه بیش‌تری به آموزش های مجازی معطوف شده است. (غفوری‌فرد، ۱۳۹۹). در آموزش مجازی که براساس استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات است، کیفیت آموزش بسیار مهم است. چرا که برای افرادی که تحت تعلیم از طریق دوره‌های مجازی قرار می‌گیرند، این نوع آموزش جایگزین آموزش سنتی شده باید بتواند بازدهی مشابه با آموزش‌های سنتی داشته باشد (کیا، ۱۳۸۸). مدرسان در آموزش‌های مجازی وظایف سنگین‌تری از مدرسان در آموزش‌های سنتی و حضوری دارند. چراکه آنها علاوه بر آگاهی و تسلط به نقش‌ها، صلاحیت‌ها و وظایف مدرسان در آموزش‌های سنتی، باید از ویژگی‌ها و مهارت‌های تدریس در محیط‌های یادگیری مجازی نیز دانش و مهارت صحیحی داشته باشند و مدیریت در این حوزه نیز چالش های عمده ای را دارد که این تحقیق معطوف به آن می باشد.

مدیریت مدارس

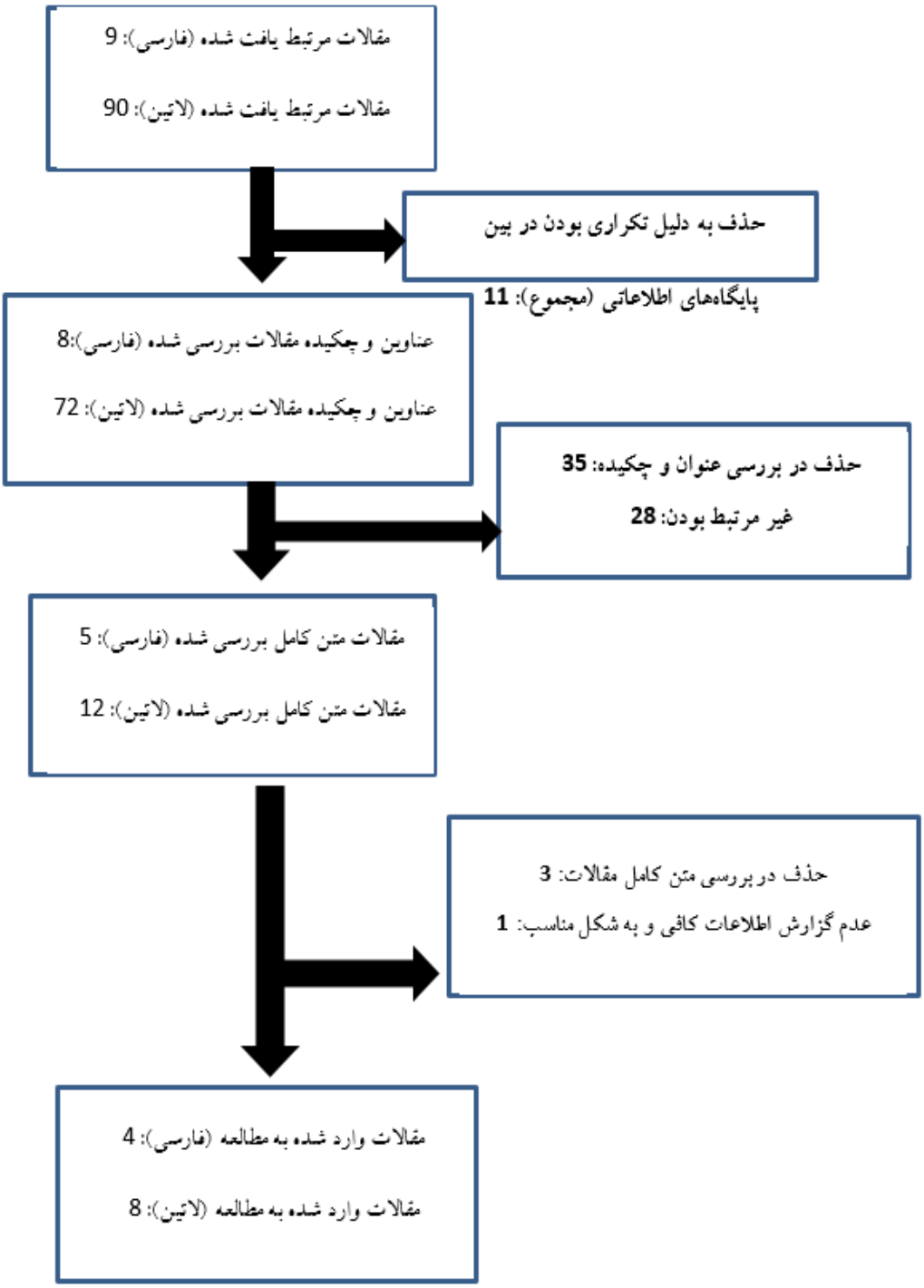
تبیین الگوی مشخص آموزشی و کارکردی اساس یک برنامه سازمان یافته در دستیابی به اهداف از پیش تعیین شده آموزشی، خدماتی و آینده نگرانه است(مک اینرنی[9]،۲۰۱۱). که در محیط های مختلفی از جمله مدرسه دارای اهمیت می باشد. ساختار یک مدرسه بهینه شکل دهنده یک آموزش صحیح و به تبع آن بکارگیری یک سیستم آموزشی منظم و با قاعده است(ماسینو و زارازوئا[10]،۲۰۱۵). اصول مدیریتی در ساختارهای کلان آموزشی و به تبع آن مدیریت در مراکز آموزشی نیاز به ضوابط و اصول مشخص و معین دارد تا ضمن تقویت و استحکام سازه های مفید موجود، کاستی ها و مشکلات باقی مانده در این سیر را بر طرف و اصلاح نماید(ریس[11]، ۲۰۱۲). مدیریت مدرسه بهینه در هر دو سطح کلان و جزئی آن نیاز به یک برنامه ریزی ساختاری صحیح بر اساس منابع و پایه های موجود و توجه به نیازهای طبیعی و روانشناختی است (بیسی اوقلو[12] و همکاران،۲۰۱۴) که ضمن بر طرف سازی نیازهای موجود باعث تقویت انگیزش و توانمندی دانش آموزان در این سیر گردد(شاه[13]،۲۰۱۴) به همین سبب مدیریت مدرسه که از آن به عنوان تنظیم و ساختار بندی مدرسه با توجه به منابع موجود و الگوهای موجود یاد می شود مساله ای مهم و اساسی است و در شرایط کنونی که این مساله معطوف به آموزش مجازی و الکترونیک شده است، اهمیتی چند برابر پیدا کرده است که این تحقیق معطوف به آن می باشد.

روش

این مطالعه از انواع تحقیقات کیفی مبتنی بر تحلیل محتوا است که بر اساس اصول مورد نظر مبانی مرتبط با کدهای هر شاخص بررسی و تحلیل می گردد. در این تحقیق سعی شده آخرین تحقیقات در خصوص متغیرهای تحقیق مورد کاوش قرار گیرد و پس از آن ارتباط متغیرها با یکدیگر تجزیه و تحلیل و به بحث و بررسی پرداخته شود. برای بدست آوردن مقالات، کتب و منابع معتبر در این زمینه در پایگاههای خارجی scholar ,JSTOR ,ProQuest ,Oxford ,SCOPUSو در مرکز اسناد داخلی در پایگاههای Magiran ,SID ISC, بررسی انجام شده است. برای جستجوی مقالات از کلید واژه های مدیریت مدارس آموزش آنلاین، الگوی آموزش الکترونیک و موارد مرتبط استفاده شده است.

(شکل ۱)، فرآیند بررسی و انتخاب مقالات به تفکیک مقالات فارسی و لاتین ارائه شده است.

[8] Olowoselu
[9] Mc Inerney
[10] Masino and Zarazua
[11] Reyes
[12] Beycioglu,
[13] Shah

شکل ۱. فرآیند بررسی و انتخاب مقالات

مراجعات مورد بررسی اصلی

در (جدول ۱) تحقیقات مورد بررسی نشان داده شده است.

جدول ۱. تحقیقات مورد بررسی

ردیف	نویسندگان	سال	متغیرهای اصلی	نمونه	روش	نتیجه گیری
۱	دهاوان[۱۴]	۲۰۲۰	چالشهای مرتبط با یادگیری آنلاین است.	مدارس انلاین	مروری-	آموزش انلاین نیاز به مدیریت استراتژیک در ابعاد مختلف دارد
۲	میشرا[۱۵]	۲۰۲۰	آموزش انلاین و مدیریت در دوران کرونا	مدارس هند	آمیخته	این دوره نیاز به تغییرات مدیریت بر اساس تغییرات آموزش دارد و در برگیرنده الگوی استراتژیک است
۳	پالویا[۱۶]	۲۰۱۸	ساختار آموزش آنلاین	تطبیق پذیری	کتابخانه	تا سال ۲۰۲۵ آموزش مجازی تنها شکل آموزش است و باید برای این سیستم انعطاف مدیریتی ایجاد کرد
۴	دسلاوریرس[۱۷] و همکاران،	۲۰۱۹	سنجش تطبیقی و الگوی آموزش	گروه فراگیران مختلف	توصیفی - همبستگی (پیمایشی)	بررسی های تحلیلی در این زمینه نشان می دهد که تلاش برای ارزیابی آموزش بر اساس درک دانش آموزان از یادگیری می تواند روشهای آموزشی را ارتقا بخشد و در زمینه شرایط مورد نظر اثر مثبت داشته باشد و در دوره های خاص باید از آن بهره گرفت و در کیفیت های مختلف نیز نیاز به بررسی دارد.
۵	براون	۲۰۱۹	سنجش و ساختار اثر گذار آن	مبانی و چک لیست ها	مروری -	برای ایجاد یک نظام سنجش اصلاح گر نیاز به تغییر در سیاست های تدریسی بر اساس شرایط مورد نیاز و مرتبط می باشد و در شرایط خاص این موضوع اهمیت بالاتری دارد
۶	رگمی[۱۸] و همکاران	۲۰۲۰	آموزش مجازی در علوم پزشکی	پژوهش های حوزه	مرور سیستماتیک	بررسی مطالب در این پژوهش که با هدف بررسی موانع آموزش مجازی در علوم پزشکی صورت پذیرفت اهمیت زیر ساخت ها و امکانات و توانمندی اجرایی را مورد تاید قرار داد
۷	فام[۱۹] و همکاران	۲۰۱۹	کیفیت دوره آموزش مجازی	دانشجویان	توصیفی - همبستگی	کیفیت سیستم یادگیری الکترونیکی مهمترین بعد از کیفیت کلی خدمات آموزش

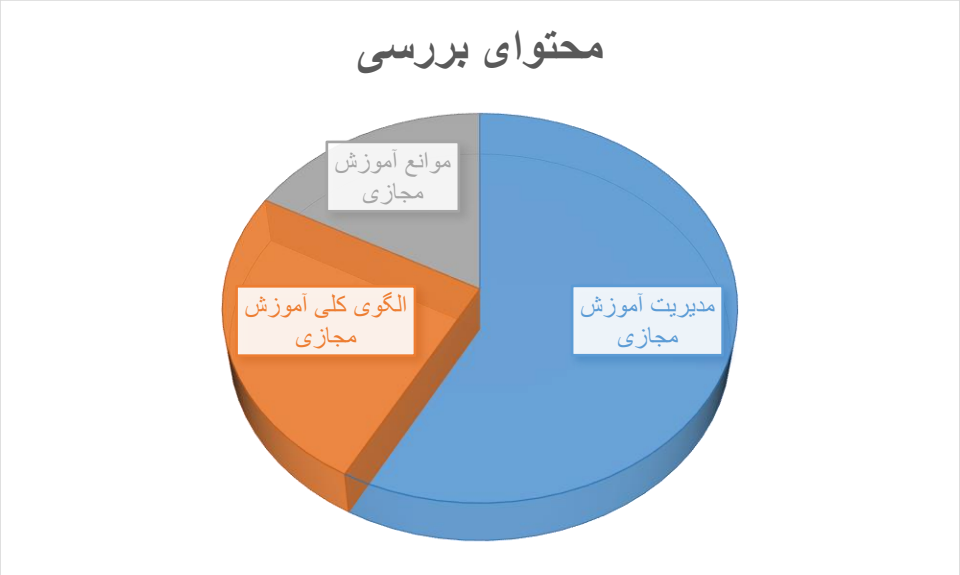
[14] Dhawan
[15] Mishra
[16] Palvia
[17] Deslauriers
[18] Regmi
[19] Pham

						مجازی بود، پس از آن معلم و کیفیت محتوا دروس و کیفیت خدمات اداری و پشتیبانی عوامل مهم دیگر بودند
۸	ده کیانی و همکاران	۱۳۸۸	مدیریت مداری در آموزش مجازی	کلی	کتابخانه	رویکرد نوین آموزشی نیاز به مدیریت نوین آموزشی دارد که اجزای ساختاری، زیر ساختی و... در بر می گیرد
۹	حنیفی و همکاران	۱۳۸۸	بررسی کلیات مدیریت مدارس هوشمند و ترسیم چارچوب تسهیل مدیریت مدارس هوشمند در کشور ایران درهزاره سوم	ترسیمی	کتابخانه	برای بکار گیری مدارس هوشمند در آموزش الکترونیک نیاز است ساختار جامع بر اساس صلاحیت های حرفه ای در تمامی ابعاد طراحی گردد
۱۰	سلیمانی	۱۳۸۸	مدیریت در سیستمهای آموزش الکترونیکی	شناخت مولفه	کتابخانه	این مطالعه ضرورت مدیریت مدارس را در آگاهی و تسلط بر مفاهیم این حوزه بر شمرد
۱۱	کوهی جناقرد و همکاران	۱۳۹۴	آموزش الکترونیکی و مدارس هوشمند	بررسی مقوله شناسی	کتابخانه	پیاده سازی عدالت و ساختار مبتنی بر آن مساله ای مهم در این زمینه است.
۱۲	واشنگتن[20]	۲۰۱۹	الگوی سیستم آموزش الکترونیک	مولفه شناسی	کیفی	تطبیق پذیری و زیر ساخت سازی مساله مهم مدیریتی در این زمینه است

[20] Washington

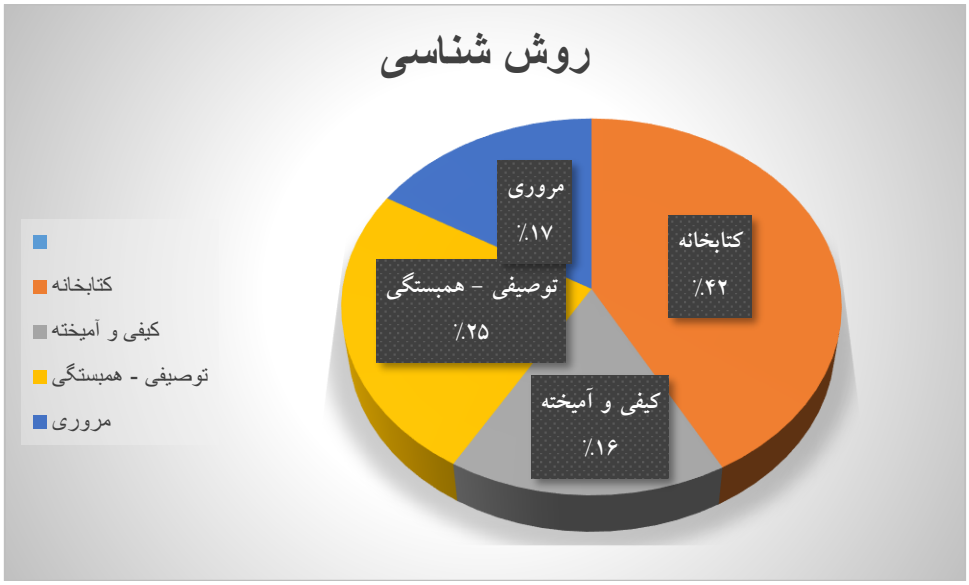
تحلیل

بررسی اولیه در این زمینه و در کد گذاری یافته های اولیه موید نمودار و دیاگرام اولیه بود. تحلیل فنی تحقیقات صورت پذیرفته در (شکل ۲) نشان داده شده است.

شکل ۲. دیاگرام موضوعات مورد بررسی تحقیق

بر اساس بررسی در این زمینه عمده موضوعات مورد بررسی در این زمینه به ترتیب مدیریت آموزش مجازی با ۵۸ درصد، الگوی کلی آموزش مجازی با ۲۵ درصد و موانع آموزش مجازی با ۱۷ درصد بود (شکل ۳).

شکل ۳. دیاگرام روش های مورد بررسی تحقیق

بر حسب روش به ترتیب تحقیقات کتابخانه؛ مروری و روش های کیفی- آمیخته و توصیفی پیمایشی در مطالعات این تحقیق استفاده شده است.

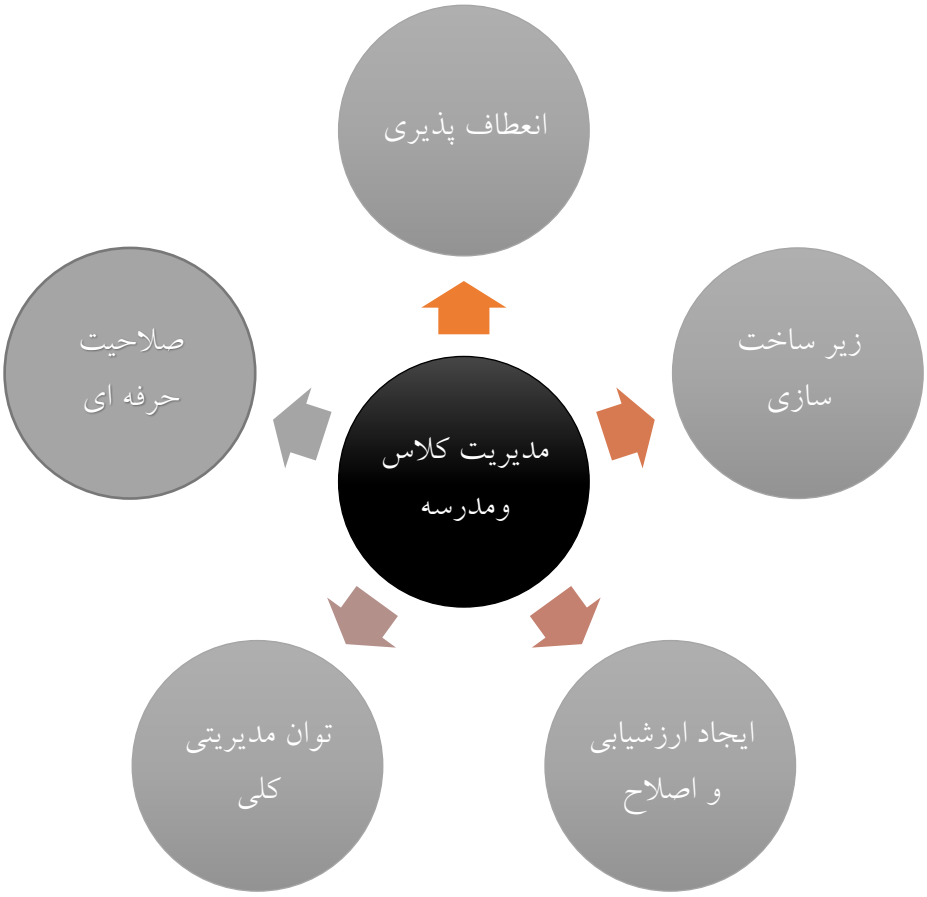
بررسی تحلیلی

محتوای مورد تاکید در (جدول ۲) مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول ۲. مضمون های مرتبط با مدیریت مدارس و کلاس ها در آموزش مجازی

ردیف	نمونه ای از مضمون محوری	تم اصلی	تکرار پذیری تم اصلی بر اساس مضمون ها
۱	لازم است الگوی مدیریت آموزش مجازی منطبق بر شرایط و بر اساس تطبیق با ساختار ایجاد گردد	انعطاف پذیری	۲۲
۲	اصل اساسی مدیریت صحیح بر این شکل آموزش منطبق بر ایجاد منابع قوی مدیریتی در ابعاد مختلف است	زیر ساخت سازی	۱۶
۳	نظارت به این سیستم منوط به توانایی و مدیریت حرفه ای در این حوزه است	صلاحیت حرفه ای مدیریت	۱۴
۴	یکی از شاخص های اصلی و کلیتی توان مدیریتی در هر حوزه ای است	توانایی مدیریت کلی	۷
۵	مدیریت در این سیستم باید با ارزیابی مداوم از حالات شرایط را به سمت الگوی بهینه هدایت نماید	ایجاد نظام ارزشیابی و اصلاح	۵

بر اساس تکرار کد و تعداد کدهای اصلی حول هر محور شناسایی شده؛ انعطاف پذیری، زیر ساخت سازی، صلاحیت حرفه ای مدیریت، توانایی مدیریت کلی و ایجاد نظام ارزشیابی و اصلاح مهمترین مفاهیم در ارتباط با مدیریت کلاس مدرسه و کلاس در آموزش مجازی می باشد (شکل ۴).

شکل ۴. مضمون های مرتبط با مدیریت مدارس و کلاس ها در آموزش مجازی

نتیجه گیری

آغاز هزاره ی سوم را به عنوان عصر دانایی و عصر انفجار اطلاعات نامیده اند هدفهای آموزش و پرورش درهزاره ی سوم به کلی با هدفهای گذشته متفاوت است. مدیران مدارس در عصر جدید باید علاوه بر دارا بودن آگاهی های فنی و تخصصی و احاطه بر مسائل تعلیم و تربیت لازم است در مورد تربیت افراد برای مشاغل آینده اگاهی داشته باشند در کشور ژاپن اعتقاد بر این است که اصلاح فرهنگ کشور و اجرای هرگونه برنامه تربیتی بستگی به همت والای مدیران دارد امروزه تکنولوژی و علمی یک کشور نماد قدرت آن کشور است (کیانی ده کیانی وهمکاران،۱۳۸۸). در این زمینه اینترنت و فضای مجازی منابع شگفت انگیز آگاهی و دانش هستند با تغییرات اساسی که در اثر رشد و گسترش فناوریهای نوین ارتباطی در عرصه های مختلف زندگی انسان ها رخ داده است تعلیم و تربیت نیز از این قاعده تغییرات مستثنی نیستند. فضای مجازی با منابع و امکانات شگفت و عظیمی که در زمینه علم و دانش در اختیار کاربرانش قرار میدهد و با ویژگیهایی چون بی زمانی و بی مکانی و تعاملی بودن قابلیت های زیادی در زمینه آموزش و تعلیم و تربیت در اختیار کاربران خود قرار میدهد. اصطلاحاتی چون کلاس بدون دیوار، مدارس هوشمند، دانشگاه مجازی و ... اشاره به آموزش الکترونیکی دارد که در مقابل آموزش سنتی و معمول امروزه در حال جایگیری در سیستم های آموزشی کشورهای مختلف است از طرفی همراه با گسترش آموزش الکترونییک و رویکرد سازمان ها و موسسات به استفاده از آن و لزوم ارائه این نوع اموزش ضرورت طراحی و ایجاد سیستمهای مدیریتی جهت آموزش هدفمند و با قدرت و قابلیت پشتیبانی هرچه بیشتر کاربران احساس شده است (سلیمانی،۱۳۸۸) . بر همین اساس و با توجه به چالش های گسترده در این زمینه این تحقیق بررسی الگوی مدیریت و تحولات آن را در سیستم آموزش آنلاین کلاس ها با نگاهی مروری منظم مورد بررسی قرار داد. یافته ها حاصل از تحلیل محتوا در این حوزه نشان داد بر اساس تکرار کد و تعداد کدهای اصلی حول هر محور شناسایی شده در مدیریت در آموزش آنلاین؛ انعطاف پذیری، زیر ساخت سازی، صلاحیت حرفه ای مدیریت، توانایی مدیریت کلی و ایجاد نظام ارزشیابی و اصلاح مهمترین مفاهیم در ارتباط با مدیریت کلاس مدرسه و کلاس در آموزش مجازی می باشد. بر این اساس ضروری است با ایجاد تغییرات و زیر ساخت ها و غنی سازی آن؛ و استفاده از مدیران خبره و انعطاف پذیر بر حسب شرایط؛ کیفیت در این سیستم را افزایش و زمینه بالا بردن بهره وری فراهم گردد.

منابع

۱. حنیفی، فریبا ؛ جویباری، آزیتا،(۱۳۸۸)،بررسی کلیات مدیریت مدارس هوشمند و ترسیم چارچوب تسهیل مدیریت مدارس هوشمند در کشور ایران درهزاره سوم،همایش شیوه های نوین در مدیریت مدارس در هزاره سوم،کرمانشاه.

۲. سلیمانی، عادل،(۱۳۸۸). ،مدیریت در سیستمهای آموزش الکترونیکی،همایش شیوه های نوین در مدیریت مدارس در هزاره سوم،کرمانشاه.

۳. غفوری فرد، منصور. (۱۳۹۹). رونق آموزش مجازی در ایران: توان بالقوه‌ای که با ویروس کرونا شکوفا شد. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۲۰(۴) :۳۴-۳۳

٤. فرج اللهی، مهران، ظریف صنایعی، ناهید. (۱۳۸۸). آموزش مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش عالی. دوماهنامه علمی-پژوهشی راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، ۲ (۴) :۱۷۱-۱۶۷

۵. کیا، علی‌اصغر. (۱۳۸۸). نگاهی به آموزش مجازی (الکترونیک). ماهنامه کتاب ماه علوم اجتماعی، ۱۳(۲۴)، ۸۹-۸۲

٦. کوهی جناقرد، عظیم ؛ جوادی، مصطفی؛ عبدی، ناصر،(۱۳۹۴)،آموزش الکترونیکی و مدارس هوشمند،دومین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی،تهران.

۷. کیانی ده کیانی، صمد ؛ بناری زاده، عزت ؛ خدابخشی، حمزه،(۱۳۸۸)،بررسی مشکلات و راهکارهای مدیریت مدارس درهزاره سوم،همایش شیوه های نوین در مدیریت مدارس در هزاره سوم،کرمانشاه.

8. Beycioglu, K. , Kondakci, Y. (2014) Principal leadership and organizational change in schools: a cross-cultural perspective. Journal of Organizational Change Management, 27(3):https://doi.org/10.1108/JOCM-06-2014-0111
9. Brown GTL (2019) Is Assessment for Learning Really Assessment? Front. Educ. 4, 64. doi: 10.3389/feduc.2019.00064
10. Cuesta L. (2010). The design and development of online course materials: Some features and recommendations. Profile Issues in TeachersProfessional Development.;12(1),181-201.
11. Deslauriers, L., Et al(2019). Measuring actual learning versus feeling of learning in response to being actively engaged in the classroom. PNAS September , 116 (39) 19251-19257.
12. Dhawan, S.(2020) Online Learning: A Panacea in the Time of COVID-19 Crisis. Journal of Educational Technology Systems. 49(1):5-22.
13. Garavand, A., Mohseni, M., Asadi, H., Etemadi, M., Moradi-Joo, M., & Moosavi, A. (2016). Factors influencing the adoption of health information technologies: a systematic review. Electronic Physician, 8(8): 2713–2718. http://doi.org/10.19082/2713
14. Kanda, S., Kulthida,T., Wasu,C. (2015) "Factors affecting the development of e-government using a citizen-centric approach", Journal of Science & Technology Policy Management, 6(3): 206-222, https://doi.org/10.1108/JSTPM-05-2014-0027.
15. Kindström, D., & Kowalkowski, C. (2014). Service innovation in product-centric firms: A multidimensional business model perspective. Journal of Business & Industrial Marketing, 29(2), 96-111.
16. Lilian, M. De Menezes, Clare, Kelliher.(2016). Flexible Working, Individual Performance, and Employee Attitudes: Comparing Formal and Informal Arrangements.journal human Resource management,55(6):64-81.
17. Masino, S., Zarazua, M.N.(2016). What works to improve the quality of student learning in developing countries? International Journal of Educational Development, 48:53-6.
18. McInerney, C. M., Koenig, E. D., (2011), Knowledge Management (KM) processes in Organizations: Theoretical Foundations and Practice , Morgan and Claypool.
19. Mishra, L.(2019). Online teaching-learning in higher education during lockdown period of COVID-19 pandemic. International Journal of Educational Research Open, 1, 47.
20. Olowoselu, A., Adamu Nyako, M., Salihu Bello, A., & Joda,, F.(2016). Analysis of Lecturers on Factors Affecting Quality of Training in Teacher Education," The Journal of Social Sciences Research, Academic Research Publishing Group, 2(12), 195-198, 12-2016.
21. Palvia, S., Et al(2018). Online Education: Worldwide Status, Challenges, Trends, and Implications. Journal of Global Information Technology Management, 21(4), 233-241.
22. Pham, L., Limbu, Y.B., Bui, T.K. et al. Does e-learning service quality influence e-learning student satisfaction and loyalty? Evidence from Vietnam. Int J Educ Technol High Educ 16, 7 (2019). https://doi.org/10.1186/s41239-019-0136-3
23. Regmi, K., Jones, L.(2019) A systematic review of the factors – enablers and barriers affecting e-learning in health sciences education. BMC Med Educ 20(91), https://doi.org/10.1186/s12909-020-02007-6

24. Reyes, M. R., Brackett, M. A., Rivers, S. E., Elbertson, N. A., & Salovey, P. (2012). The interaction effects of program training, dosage, and implementation quality on targeted student outcomes for THE RULER Approach to social and emotional learning. School Psychology Review, 41(1), 82-99.
25. Riasi, A. (2015). Competitive advantages of shadow banking industry: An analysis using Porter diamond model. Business Management and Strategy, 6(2), 15-27.
26. Saleh, N., Carmel, E., & Mroczkowski, T. (2004). Becoming Software Exporters? The Cases of Three Central European Nations-Romania, Poland, and the Czech Republic. Journal of East-West Business, 10(1), 43-71.
27. Shah, M.(2014). Impact of Management Information Systems (MIS) on School Administration: What the Literature Says. Social and Behavioral Sciences, 116: 2799-2804.
28. Sun, L., Tang, Y. & Zuo, W. (2020)Coronavirus pushes education online. Nat. Mater. 19, 687 , https://doi.org/10.1038/s41563-020-0678-8
29. Viner, R., Et al(2020). School closure and management practices during coronavirus outbreaks including COVID-19: a rapid systematic review. Lancet Child Adolesc Health, 4, 397-404
30. Washington, GY.(2019). The Learning Management System Matters in Face-to-Face Higher Education Courses. Journal of Educational Technology Systems. 48(2):255-275.